

Vinodolski zakon o životinjama i proizvodima životinjskoga podrijetla iz 1288. godine

The Vindol Statute on Animals and Products of Animal Origin, dating from 1288

Džaja, P., K. Severin., D. Agičić, M. Benić, Ž. Grabarević

Sažetak

Zna se da su najstariji stanovnici Vinodola bili Japodi i Liburni, a od 2. st. pr. n. e. na ovo područje počinju pristizati Rimljani. Bribir je bio sjedište vinodolskog kraja. Vinodolski zakon sastavila je komisija od predstavnika devet općina (Grobnik, Trsat, Bakar, Hreljin, Drivenik, Grižane, Bribir, Novi, Ledenice). Slaveni na ovo područje dolaze krajem 6. stoljeća. Vinodolski je zakon donesen u prisutnosti kneza Leonarda iz moćne velikaške obitelji krčkih knezova, koji su se kasnije nazvali Frankopani i koji su još u 17. stoljeću držali grad Novi. No veći dio drugih gradova nalazio se pod vlašću znamenite velikaške obitelji Zrinski, sve do tragedije Petra Zrinskog i Frana Krste Frankopana 1671. godine. Zakon ima 75 članaka od čega se u 13 članaka spominju životinje, odnosno pastir koji je mogao biti svjedokom. Većina se tih članaka odnosi na davanja životinja, bilo kao obveza bilo kao kazna za učinjeno nedjelo.

Ključne riječi: Vinodol, zakonodavstvo, životinje, proizvodi životinjskog podrijetla

Abstract

It is known that the oldest inhabitants of Vinodol were Japods and Liburns, and from the 2nd century A.D. Romans began to arrive in this area. Bribir was the seat of the Vindol area. The Vindol Statute was drawn up by a commission comprised of representatives of nine municipalities (Grobnik, Trsat, Bakar, Hreljin, Drivenik, Grižane, Bribir, Novi and Ledenice). The Slavs came to this area at the end of the 6th century. The Vinodol Statute was adopted in the presence of Prince Leonard, from the powerful family of Krk Princes, who later came to be known as Frankopan and who still held the town of Novi in the 17th century. However most of the other towns were under the rule of the famous Zrinski family, right up to the tragic deaths of Petar Zrinski and Fran Krst Frankopan in 1671. The Statute has 75 Articles, of which 13 mention animals, or a shepherd, who may have been a witness. Most of those Articles have to do with giving animals away, whether as an obligation or as a punishment for a crime committed.

Key words: Vinodol, legislation, animals, products of animal origin

U čl. 5 ovoga zakona propisano je davanje knezu i biskupu za vrijeme njihova putovanja kroz vinodolsko kneštvo u bilo koji grad. Mogli su narediti da im se po satniku toga grada oduzme i donese prehrana za njih i njihove obitelji, i to bilo čije govedo i sitna

stoka koja se najbliže nalazila, od blaga kmetova, plemenitih ljudi, popova i svih drugih ljudi. Ipak, za tu je stoku gospodin knez trebao platiti u svakom pogledu, a mogao je po svojim permanima oduzeti za sebe, za svoju obitelj i za svoj dvor od najbliže stoke

Dr. sc. Petar DŽAJA, dr. med. vet., redoviti profesor, dr. sc. Krešimir SEVERIN, dr. med. vet., izvanredni profesor, dr. sc. Željko GRABAREVIĆ, dr. med. vet., redoviti profesor, Veterinarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu; Damir AGIČIĆ, dr. med. vet., Veterinarski ured Slavonski Brod; dr. sc. Marijan BENIĆ, dr. med. vet., spec. medicinske sanitacije, SANATIO d.o.o.

te iste općine, bez obzira na to kome je ona među spomenutim osobama pripadala. U čl. 8 propisano je kažnjavanje krađe. Ako bi netko noću ukrao u staji kakvo živinče, ili s guvna žito, ili u ulištu, s mjesta gdje su se držale pčele i med, plaćao je knezu 50 libara. Ako bi bio povik *pomagaj*, kažnjavao se za krađu po danu i noći kaznom od 40 soldina, a ako nije bilo povika, kao i dvostruku štetu kako je pisano. U čl. 25 propisano je kažnjavanje za zlostavljanje i udaranje među kmetovima. Kazna je bila samo 40 soldina, koje je krivac trebao platiti knezu, a onomu koji je zlostavljan dva komada sitne stoke i liječenje. U čl. 27 propisana je kazna za muškarca koji skine pokrivač s glave nekoj ženi. Plaćao bi 2 libre dvoru, a njoj 2 ovce, a ako ne bi bilo dobrih svjedoka, i zakune se onaj koji taji da je to učinio, bio je slobodan. Čl. 45 propisuje da se za nalaženje velikog goveda ne može dati veća nagrada od 40 soldina, od čega je dvoru išlo 5 soldina, a za svaku malu životinju 2 soldina. U čl. 48 propisano je da ni jedan pristav ne može uzeti više od 10 soldina od najvećeg spora, a ako nije učinio tako, bio je dužan jednoga vola ili 8 libra. Od toga je knez trebao dati polovicu, a polovicu grad u kojemu se to dogodilo. U čl. 49 propisano je ako se s pristavom plijeni neko malo živo govedo za krađu, pristav je trebao za to dobiti par poplata, a govedo je pripadalo onomu čije je bilo, s ostalim njegovim pravom. Ako se plijenilo mrtvo govedo, a još cijelo, pristav je imao pravo dobiti četvrtinu od njega. Ako nije bilo cijelo, meso koje je zaplijenjeno pripadalo je tom istom pristavu, a onaj čije je meso mogao je tražiti svoje pravo. U čl. 50 propisano je da od velikih goveda koja su plijenjena za krađu pristav treba dobiti od

svakoga 5 soldina, bilo ono živo bilo mrtvo, kao i od stvari koje su vrijedile 40 soldina. U čl. 51 propisano je ako netko pristava optuži pred dvorom ili drugdje kao lažnoga i ne može to dokazati, osuđuje se knezu na 40 soldina, a onome pristavu na jednoga vola ili 10 libara. U čl. 52 propisano je ako se svjedok pro-nađe lažnim, osuđuje se knezu na jednoga vola ili 8 libara, a strana protiv koje je svjedočio od sve štete biva oslobođena, ako bi u kojoj stvari trebala biti osuđena. Ako ga se optužilo kao krivca, a to se nije moglo dokazati, onaj koji ga je optužio, a nije mogao dokazati, plaćao je knezu 2 libre, a svjedoku jednoga vola i 8 libara (Džaja i sur. 2014.). U čl. 54 propisano je da kmet za plemenita ne može biti odgovorenikom niti obrnuto, i ako se napravi suprotno, slijedila je kazna od jednoga vola knezu. U čl. 58 propisano je da je svaki pop koji ima u gradu crkvu dužan svaki dan služiti misu, a ako to ne bi učinio, a ne bi bio opravdano spriječen, kažnjavan je kaznom od jednoga vola od kojega je polovica išla knezu, a druga polovica općini. U čl. 66 propisano je da pastiri, orači i drugi ljudi dobra glasa mogu biti vjerodostojnim svjedokom i u razbojništvu, i u nasilju, i drugim zlodjelima (Margetić 1987.).

Literatura

- P. Džaja, K. Severin, D. Agčić, Ana Džaja i Ž. Grabarević (2014.): Neki srednjovjekovni statuti o životinjama i proizvodima životinjskog podrijetla (II. Dio). Vet. stanica 45, 425-436.
- Margetić, L (1987.): Vinodolski Zakon. Novi Vinodolski.

12th Conference of the European Wildlife Disease Association (EWDA)

August 27th to 31st, 2016
Berlin, Germany